

In Middelburg waren vanaf de late 16de eeuw tot in de eerste decennia van de 17de eeuw enkele uitstekende schilders werkzaam. Van hen zijn er maar weinig vertegenwoordigd in de collectie van het Zeeuws Museum. In 2021 kwam het aantrekkelijke *Stillevens met dode vogels* van Christoffel van den Berghe (ca. 1590 - na 1628) op de markt. Het Zeeuws Museum had het geluk dit gesigneerde werk van deze relatief onbekende Middelburgse meester te kunnen kopen.

Primeur voor Middelburg

De nieuwe aanwinst is verwant aan het werk van leerlingen en navolgers van Ambrosius Bosschaert I (1573-1621), die tot in 1613 werkzaam was in Middelburg. Bosschaert is vermoedelijk dan ook Van den Berghes leermeester geweest. Van den Berghe zelf zat van 1619 tot 1622 in het bestuur van het Middelburgse Sint-Lucasgilde en heeft een bescheiden oeuvre nagelaten van vooral bloemstillevens en landschappen, waarvan zich maar enkele voorbeelden in Nederlandse openbare collecties bevinden. Het Mauritshuis bezit twee kleine landschappen op

koper en het Rijksmuseum een aan hem toegeschreven aquarel. Een vergelijkbaar jachtstilleven van zijn hand bevindt zich in het J. Paul Getty Museum in Los Angeles.

Het nu verworven schilderij toont een verscheidenheid aan dode vogeltjes, omringd door geïmporteerd glaswerk en kraakporselein. Het meest in het oog springend zijn de met zorg weergegeven vogellijkjes. Van links naar rechts zijn dit: een ijsvogel, een gewone vink, een vrouwtjeskoolmees, nog een vink, waarschijnlijk een fitis, een roodborst, een nog niet gedetermineerde vogel met

erboven een lijster, een vrouwtjesmerel, waarschijnlijk een zwarte mees en een putter. Boven op de kist ligt een kramsvogel, een trekvogel die in oktober in Nederland te vinden is. De vogels zoals hier afgebeeld werden veelal in oktober met netten of strikken gevangen. Vervolgens werden ze in kooitjes gehouden als zang- of lokvogel of gebruikt als ingrediënt voor bijvoorbeeld pasteien.

Op de achtergrond is luxe serviesgoed afgebeeld. Links staan een façon-de-Venise wijnglas en een roemer, met ernaast twee opgestapelde klapmutsen (kommen

NIEUWE AANWINST

Stilleven met dode vogels

Christoffel van den Berghe

ca. 1620-30. Olieverf op paneel, 32,7 x 52,2 cm

Bijdrage: € 17.500 uit het Dorodarte Kunst Fonds

ZEEUWS MUSEUM, MIDDELBURG

Aangekocht in 2021 met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Dorodarte Kunst Fonds), de Stichting Vrienden van het Zeeuws Museum en de VriendenLoterij.

Winterlandschap

Christoffel van den Berghe
ca. 1615-20. Olieverf op
koper, 11,5 x 16,5 cm
MAURITSHUIS, DEN HAAG

Zomerlandschap

Christoffel van den Berghe
ca. 1615-20. Olieverf op
koper, 11,5 x 16,5 cm
MAURITSHUIS, DEN HAAG

Literatuur

N. Bakker et al., *Masters of Middelburg. Exhibition in the Honour of Laurens J. Bol*, tent. cat. Amsterdam (Waterman), 1984.

L.J. Bol, 'Een Middelburgse Breughel-groep (V). Christoffel van den Berghe: bloemen en landschap. Recuperatie voor een schilder die zijn oeuvre verloor', *Oud Holland* 71 (1956), pp. 183-203.

L.J. Bol, 'Grepren uit de geschiedenis van de schilderkunst in Zeeland (VII): Christoffel van den Berghe: ± 1590-na 1642', *Zeeuws Tijdschrift* 44 (1994), 3, pp. 92-98.

K. Heyning, 'Een zomer- en winterlandschap, 1615/1620', in *Terug naar Zeeland: topstukken uit de 16e en 17e eeuw*, tent. cat. Middelburg (Zeeuws Museum), 2008, pp. 14-15.

met een naar buiten geklapt rand), waarvan de onderste van verguld bronzen monturen is voorzien, en een vaas met enkele bloemetjes, vermoedelijk herfstcyclamen. De kommen en de vaas zijn van kraakporselein, Chinees exportporselein dat vanaf de vroege 17de eeuw steeds vaker opduikt in stillevens. Links, op de smalle stenen plint, heeft de kunstenaar voluit gesigneerd in blokletters: CHRISTOFFEL VAN DEN BERGHE.

ZEEUWSE BLOEIPERIODE

Dit stilleven is een belangrijke aanvulling op de collectie schilderkunst van het Zeeuws Museum. Die bevat slechts een beperkt aantal kwalitatief hoogstaande werken uit de economische bloeiperiode van Zeeland, waaronder enkele aan Salomon Mesdach toegeschreven portretten. Dit bijzondere werk door Van den Berghe helpt het verhaal van de bloeiperiode van de kunst en wetenschap in Zeeland, van ca. 1585 tot 1670, beter te vertellen. Daarnaast is het als stilleven een waardevolle toevoeging aan de nu nog beperkt aanwezige vertegenwoordigers van dit voor Middelburg en Zeeland belangrijke genre, met als voornaamste werk een bloemstilleven door Johannes Goedaert. Bovendien zijn er verschillende relaties te leggen met andere objecten uit de veelzijdige collectie van het museum, die zowel een deelcollectie porselein als een natuurhistorische deelcollectie omvat, waardoor het werk binnen de presentatie breed inzetbaar is.

Het stilleven is nu te zien in *Dit is Zeeland*, de vaste presentatie in het museum. Voor 2025 is een vernieuwing van deze opstelling gepland. Binnen de thematiek van de Zeeuwse bloeiperiode vanaf de late 16de eeuw zal dan ook de keerzijde van dit tijdperk worden belicht, zoals de opkomst van het kolonialisme en de slavenhandel. In deze presentatie zal de nieuwe aanwinst een prominente plek innemen. Op het schilderij zijn namelijk verschillende voorwerpen te zien die een directe relatie hebben met de opkomst van de VOC en de daarmee samenhangende import van luxegoederen en toenemende welvaart, zoals de voorwerpen van Chinees kraakporselein, maar bijvoorbeeld ook het kostbare op Venetiaanse wijze vervaardigde glaswerk, dat steeds meer Zeeuwen zich als gevolg van de economische voorspoed konden veroorloven. ↘

Caroline van Santen
Conservator Zeeuws Museum